

MAKTABLARDA QORAQALPOQ TILINI O'QITISH USULLARI

Aitenova Ziyada Afinovna

*Nukus shahri XTB 38-sonli umumiy ta'lim maktabiniñ
Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, izlanuvchi*

Abstract: This article describes the peculiarities of the study of literary genres and methodological issues in their teaching. In the 21st century, when information on pedagogical science is rapidly updated in the world, the formation of knowledge, skills and abilities of students in academic lyceums and secondary schools of the Republic of Karakalpakstan on the basis of the pedagogical system is a very complex and important task.

Key words: specialist in literature, method, writing, genres, language, training, the process of the lessons, writer, work, theme.

Ulıwma tálim pánleriniñ oqıw dástúrleri insandı hár tárepleme tárbiyalawǵa, tálim alıwshılardıń bilim, kónlikpelerin, túsiniǵın jetilistiriwge hám olardıń qábiletin rawajlandırıwǵa qaratılǵan bolıwı kerek. «Bilimlendiriw haqqında» Nızamniñ 45-statyasında: «óz ar-namısın, qádir-qımbatın hám isenimli abrayın qorǵaw; zamanagóy pedagogikalıq formalardı, oqıtıw hám tárbiya quralların, usılların, erkin tańlaw hám olardan paydalanıw; kásiplik sheberligin ámelge asırıw ushın olarǵa zárúrli sharayatlar jaratılıwın talap etiw» [1] - dep pedagog xızmetkerlerdiñ huqıqların belgilep bergen. ádebiyattı oqıtıw barısında jańa texnologiyalardı shólkemlestiriw, ádebiy bilimlendiriwdegi ózgerislerdiñ ilimiy, teoriyalıq, estetikalıq hám metodikalıq tiykarların islep shıǵıw hám ádebiyattı oqıtıw ámeliyatınıń nátiyjeligin támiyinlew, oqıwshılardıń bilim tereńlestirip oqıtatuǵın ilimiy-ámeliy texnologiyalar sistemasın hám mazmunın islep shıǵıw zárúr [1.2.3.4.5.6.7.8.9.10].

Qaraqalpaq tili hám ádebiyattı oqıtıwdıń áhmiyetli mashqalaları boyınsha alımlardıń kózqarasların salıstırmalı úyreniw talap etiliwi, metodikalıq-teoriyalıq oy-pikirlerdiñ rawajlanıw jónelisin belgilep beriliwi zárúrli metodikalıq máselelerden esaplanadı [1.2.3.4.5.6.7.8.9.10]. Májbúriy bilimlendiriw sistemasındaǵı ádebiy bilim beriwdiñ tiykarı ilimiy maqsetlerdi hám kórkem shıǵarmalar arqalı jaslardı ádep-ikramlılıqqa tárbiyalaw baǵdarı kózde tutıladı. [11.12.13.14.15.16.17.]. Qaraqalpaq tili hám ádebiyatın úyretiw arqalı olarda sın kóz qaras penen pikirley alıw kónlikpelerin hám uqıplılıqtı payda etiw kerek. Oqıwshılarda erkin pikirley alıw, dóretiwshilik qábiletin payda bolıwı hám rawajlanıwı ushın imkaniyat jaratıw, olardı hárqanday ruwxıy jaqtan salamat hám kúshli sawatlılıqtı payda etiw, sóz óneri arqalı oqıwshılardıń insanıyılıq ideyaların jetilistiriw bolıp tabıladı [18.19.20.21.22.23.24].

Qaraqalpaq tili pání boyınsha oqıwshılardıń bilim hám kónlikpelerine tómenдеgi talaplar qoyıladı: til haqqında túsiniкке iye bolıwı, ámeliy kónlikpelerdi tereń hám sanalı túrde ózlestiriw kerek [25.26.27.28.]. Ózlestirilgen teoriyalıq bilimdi, úyrenген ámeliy kónlikpe hám tájiriybelerdi ámelde qollana biliw, qaraqalpaq tili tarawları menen baylanıstırıp úyrenip barıw, sabaqlardı ótiwde bilim hám kónlikpelerge iye bolıwı tiyis [29.30.31.32.33.34.35.].

Oqıwshılardıń oy-órisin ósiriwde, olardıń jazba hám awızsha sóz baylıgın, sawatlılıgın rawajlandırıwda ádebiyat pániniń wazıypaları hám áhmiyeti úlken [36.37.38.39.40.41.]. *Usı metodikalıq kórsetpelerden paydalanıp tómenдеgi sabaq úlgleri menen tanıstırıp ótemiz* “Innovaciya”- ingilizshe, innovacion sózinen alınған bolıp, jańalıq kirgiziw, jańalıq degen mánisti bildiredi. Innovaciyalıq texnologiyalar pedagogikalıq proceste oqıtıwshı hám oqıwshı xızmetine jańalıq, órgerisler kirgiziw bolıp, onı ámelge asırıwda tiykarınan interaktiv usıllardan paydalanıladı. Texnologiya- grek tilinen alınған bolıp, “texnos” (tecne)-óner, ustalıq, sheberlik hám “logos” (logos)-ilim sózlerinen quralınған bolıp, “ustalıq, sheberlik pání” mánisin ańlatadı.

- Interaktiv sózi ingilizshe “inter” óz ara “act” háreket mánisin bildirip, interaktivlik óz ara birgelikte háreket etiw, birge islesiw, sóylesiw, birgelikte ózlestiriw degen mánilerde qollanıladı. Interaktiv oqıtıw birinshi gezekte oqıwshılardıń óz ara gúrrińlesiw, pikir alısıwı, bir-birine úyretiw arqalı bilimlerde ózlestiriwge baǵdarlanған pedagogikalıq xızmet.

- Interaktiv oqıtıw usılları oqıwshılardıń bilim alıw múmkinshiligin, olardıń belsendiligin rawajlandıradı.

“Metod” sózi grekshe sóz bolıp izleniw yaki biliw jolı degen mánilerdi ańlatadı.

Interaktiv oqıtıw metodları. Aqlıy hújim metodu toparlar arasında qollanılatuǵın, kóplep ideyalardı islep shıǵıw múmkin bolınған metod esaplanadı.

Sinkveyn metodu: Sinkveyn metodu- xabarları qısqasha bayan etiw, oy-pikirlerdi bir neshe sózler járdeminde bayan etiw imkaniyatın beretuǵın metod. Bumerang metodu- berilgen materialdı bilim alıwshılardıń kishi toparlarda óz betinshe úyreniwine hám basqalarǵa úyretiwge qaratılınған metod. Sáwbetlesiw metodu, klaster metodu, BBB metodu, zigzag metodu, venn diagramması metodu, PSMU texnologiyası:

- P-pikir
- S-sebep
- M-mısal
- U-ulıwmalastırıw
- Balıq skleti metodu, insert metodu, blic soraw metodu, pochtaion oynı, domalaq stol oynı, mozayka metodu, óz jubıńdı tap metodu, ıssı kartoshka metodu, sıyqırılı

makaron metodi, teksheme-teksheme metodi, buksir metodi, kóriw diktantı metodi.
Sabaq joba: Sáne: 3.10.2022- jıl . **Pán atı :** Ana tili . **Sabaqtıń uranı:** Ilim menen kókiregi nurlanǵan adam, Salamát hám pákize boladı mudam.

Sabaqtıń teması: Sintaksis hám punktuaciya. Sintaksislik baylanıs haqqında túsiniq

Waqt: 45 minut

Sabaqtıń maqseti

•**Bilim beriwshilik:** Oqıwshılardı berilgen tekstti qáatesiz, durıs hám tásirli oqıwǵa, tınlap túsiniw, sózlerdi durıs jazıw, esitken, kórgen waqıyalardı tiykarında pikirini bayanlay alıw sıyaqlı kónlikpelerdi payda etip, úyretiw.

•**Rawajlandırıw maqset:** Oqıwshılardı óz pikirlerini erkin bayanlay alıw, kommunikativlik qatnastı payda etiw, axborot hám jańa siyasiy xabarlardan xabardar bolıw, matematikalıq sawatxanlıq hám ilim-pán texnikalar menen islesiw sıyaqlı tayanısh kompetenciyanı rawajlandırıw.

•**Tárbiya beriwshilik maqset:**

Oqıwshılardıń toparlarda óz-ara doslıqta birge islesiwdi, oqıwshılardı ádep-ikramlılıqqa, jaqsı pazıyletlerdi qalıplestiriw hám adamgershilik sezimlerini qalıplestirip tárbiyalap barıw.

• **Kúiletuǵın nátiyje :** Bilimlerin keńeytiw hám bekkemlew

Kompetenciya: K1 Kommunikativlik kompetenciya, K3 Ózin-ózi rawajlandırıw,

Sabaqtı qurallandıırıw: Sabaqlıq, proektor, magnit taxta , por, slaydlar, tarqatpa materiallar

Metod : Soraw-juwap, izleniw, toparlarda islew, túsindiriw , BBB metodi.

Sabaq túri: Dástúriy emes sabaq, toparlarda jumıs islew, jańa bilim beriw.

Sabaqtıń barısı :

I. **Shólkemlestiriw:** (2 minut). Sálemlesiw, klass tazalıǵına itibar beriw, Sabaqlıqların qadaǵalaw, oqıwshılardı barlaw.

II. **Ótilgen temanı tákirarlaw:** (10 minut)

1. “Epigraf” sózi qanday máni ańlatadı?
2. Shıǵarma jazıwda epigraf qalay tańlap alınadı?
3. Shıǵarma jazıwda epigraftıń xızmeti qanday?

III. **Taza temanıń mazmunın túsindiriw :** (10 minut)

Sintaksis - grammatikanıń bir bólimi. Sintaksis - grek sózi, ol *dúziw*, *dúzilis* degen máni bildiredi. Sintaksis morfologiya menen tıǵız baylanıslı úyreniledi. Ekewiniń birliǵi grammatikanı dúzedi. Sózlerdiń sintaksislik baylanısı arqalı dúziletuǵın sóz dizbegi, gáp h’ám tekst sintaksiste úyreniledi. Sintaksis - tildiń qarım-qatnas jasawdaǵı

eń áh'mietli tarawlarınıń biri. ol sózlerdiń, sóz dizbegi hám gáplerdiń óz ara sintaksislik baylanısıw nızamlılıqların úyretedi.

Sózlerdiń sintaksislik baylanısı eki túrli bolıp baylanısadı. Olardıń biri bir-birine ğárezsiz, teń baylanısta keledi. Ekinshisi bir-birine ğárezli, biri ekinshisin mánilik jaqtan túsindirip baylanısadı. Usı sıyaqlı ózgesheliklerine qaray, olar *teń baylanıs hám baǵınıńqı baylanıs* bolıp ekige bólinedi. Bir-birine ğárezsiz, teń baylanısta kelgen sózlerdiń dizbegine *teń baylanıs* dep ataladı. Teń (dizbekli) baylanıstaǵı sózler óz-ara bir-biri menen *dánekerler hám intonatsiya* arqalı baylanısadı. Mısalı: 1. Tikjarlardıń ústin qaplaǵan *qayıńlar menen osinalar qızǵısh, sarı* reńge dónedi, degen gáptegi dıqqat etilgen sózler *dáneker hám intonatsiya* arqalı baylanısқан. Bunda qayıńlar menen osinalar degen eki sózdiń arası menen *dánekeri* arqalı, al *qızǵısh sarı* sózleri intonatsiya arqalı baylanısıp teń mánili baylanısta kelgen.

IV.Ótilgen temanı bekkemlew. (20 minut)

Prezentaciya : Oqıwshılar tayarlaǵan shınıǵıwların oqıp esittiredi.

28-shınıǵıw. Oqıń

29-shınıǵıw. Kóp noqattıń ornına tiyisli qosımta, kómekshi sózlerdi qoyıp, kóshirip jazıń.

Sabaqtıń juwmaǵın shıǵarıw (2 minut)

1. Oqıwshılardıń túsinegen sorawlarına juwap beriw

2. Oqıwshılardıń bahasın esittiriw.

V. Úyge tapsırma beriw (1 minut)

30-shınıǵıw, 25-bet. Teksti oqıń. Irkilis belgileriniń qoyılıw sebeplerin hám gáptiń mánilerin aytıń. Dápterinizge kóshirip jazıń.

Oqıwshılardıǵa qaraqalpaq tili hám ádebiyatı terminlerin úyretiw eń záúrli máselelerden esaplanadı. Tómendegi ulgide bir neshe sózliklerdi yadlatıp, mánisin túsindiremiz:

Ádebiy norma – tildiń leksikalıq, morfologiyalıq, sintaksislik elementleriniń ishinen jámietke xızmet etiw ushın eń qolaylı hám durıs dep tańlap alınǵan til qurallarınıń jıynaǵı.

Ádebiy til – belgili bir normalarǵa salınıp, sistemalasқан ulıwma xalıqlıq tildiń eń joqarǵı forması.

Álipbe – arab jazıwında a háribi «álip», y háribi ve dep ataladı. Usınnan álipbe ataması kelip shıqqan. Háriplerdiń belgili bir izbe - iz tártipte jaylastırılǵan jıynaǵı.

Abstrakt atlıq – kózge kórinbeytuǵın, oylaw uqıwbı arqalı tanılatuǵın zatlıq túsinipler.

Affiks – sóz quramında bólinetuǵın hám sózdiń qalǵan bóleklerine mánilik ózgeris korigizetuǵın morfema: balıq-*shı*.

Affrikata – jabısıńqı hám juwısıńqı seslerdiń birigiwinen jasalğan qurama dawıssız: *ts (t+s), ch (t+sh)*.

Ajratıw-sheklew janapayları – ózleri qatnaslı bolğan sózlerdi basqalarınan ajratıp, bóleklep yamasa sheklep kórsetetuğın janapaylar: *tek, tek ğana, gileń, ilğiy, tánha*.

Akademiyalıq grammatika – eldiń tiykarǵı ilimiy shólkemleri tárepinen dúzilgen yamasa maqullanğan grammatika. Mısalı: *Házirgi qaraqalpaq ádebiy tiliniń grammatikası. Nókis, 1992, 1994*.

Akcent – 1. Pát. 2. Basqa tilde sóylegende onıń seslerin óz ana tiliniń sesleri menen aralastırıp sóylew ózgesheligi.

Aktiv sóylew aǵzaları – til, erin, kishkene til, dawıs shımıldıǵı, tamaq.

Akustika – (grektiń akustikos – esitiliw) degen sózinen alınğan.

Alfavit – grek jazıwında *a* háribi «alfa» *v* háribi «vita» dep ataladı. Usınnan alfavit ataması qalıplesken.

Almasıq – termini latinsha pronomen sózine sáykes keledi; pro-«ornima» nomen – «at» «ataw».

Ana tili – balanıń jas waqtınan baslap úlkenlerge eliklew arqalı úyrenip ózlestirgen tili.

Anıq atlıqlar – sóylewshi menen tıńlawshıǵa aldı burın anıq (belgili) bolğan predmetti bildiriwshi atlıqlar: sol *adam*, oqılğan *kitap*.

Anıqlaw janapayları - gáptegi pikirdi, túsinikti anıqlap, nıqlap, isenimli etip kórsetiwshi janapaylar: *naǵız, dál, sarras, tap, ğoy, di, di*.

Anıqlawısh - gáptiń bas aǵzası menen birge kelip, onıń sın-sıpatın kórsetetuğın ekinshi dárejeli aǵza: Bul *jaqsı* istiń baslaması edi.

Anıqlıq meyil – is-háreketi belgili bir waqıt penen baylanıslı bolğan real mánidegi anıq xabardı ańlatatuğın feyildiń meyil forması.

Antonim – grek tilinen alınğan «qarsı» onuma–at sózlerinen quralıp qarama-qarsı at mánisin bildiredi: *jaqsı-jaman, aq-qara*.

Aralas qospa gáp – quramında dizbeklesip baylanısqa hám baǵınıp baylanısqa jay gápleri bar qospa gáp. Mısalı: *Balalar sáskelikten kelip sabaqların oqıp atır edi, bir máhálde sırtqı esik ashılıp, bir adam kirip keldi (Á.Şamuratov)*.

Argotizmler – belgili bir sociallıq topardaǵı adamlar arasında qollanılatuğın shártli sóz hám sóz dizbekleri. Mısalı: studentler arasında *qulaw* – imtixandı tapsıra almaw.

Baǵındırıwshı dánekerler – qospa gáptiń quramındaǵı jay gáplerdi bir-birine baǵındırıw jolı menen baylanıstırıp, baǵınıńqı qospa gápti dúzetuğın kómekshi sóz.

Baǵınıńqı baylanıs - sóz dizbegindegi hám gáptegi sintaksislik jaqtan óz ara teń bolmağan eki sózdiń biri-birine baǵınıp baylanısıwı. Onıń túrleri: kelisiw (men oqıwshıman), basqarıw (oqıwǵa ketti), jupkerlesiw (jaqsı oqıwshı), izafet (oqıwshınıń kitabı).

Bağınıqılı qospa gáppler – quramındağı jay gápplerdiń biri ekinshisin mánilik jaqtan túsindirip, bağına baylanısatuğın qospa gápitiń túri: *Báhár kelip*, terekler bóрте basladı.

Baris sepligi – is-hárekettiń bağdarlanğan obektin, ornın, onıń sońğı punktin bildirip, kimge? Nege? sorawlarına juwap beretuğın hám gápте qıya tolıqlawısh yamasa orın pısıqlawısh xızmetin atqaratuğın seplik forması: *Shımbay-ğa, qala-ğa*.

Bas aǵzalar – eki sostavlı gápitiń tiykarın dúzip óz ara predikativlik qatnasta baylanısqan gáp aǵzaları: baslawısh hám bayanlawısh.

Bas gáp – qospa sintaksislik pútinniń (qospa gápitiń) basqa bóleklerine salıstırǵanda bir qansha ğárezsiz bolıp, basqaların sintaksislik jaqtan bağındıratuğın gáp: Men kelemen degenshe, *ol ketip qalıptı*.

Bas hárip – sózdegi basqa háriplerden úlken, al geyde túri de basqa hárip: *A, D, T*.

Baslawısh – gápitiń basqa aǵzalarınan grammatikalıq jaqtan ğárezsiz turıp, gápitiń kim ya ne haqqında ekenligin bildiretuğın eki sostavlı gápitiń bas aǵzası: *Gózzal* oǵada sezgir.

Bayanlawısh – grammatikalıq jaqtan baslawıshqa gárezli bolıp, onıń qanday da bir belgisin bildirip, predikativlik xızmet atqaratuğın gáp aǵzası: *Ol ajamdı jatırqamaydı*.

Belgi – tildegi belgili bir máni ańlatatuğın shártli tańba: ? – soraw belgisi.

Dánekerler – sóz benen sózdiń, sóz toparlarınıń, gápitiń birgelkili aǵzaları menen qospa gápitiń quramındağı jay gápplerdiń araların baylanıstırıw ushın qollanılatuğın kómekshi sóz

Dáreje kategoriyası - háreket iesi menen obekt arasındağı hár qıylı qatnastı ańlatatuğın feyildiń grammatikalıq kategoriyası: túp, ózlik, ózgelik, sheriklik, belgisiz dárejeler.

Dawamlı házirgi máhál – baslanğan is-hárekettiń házirgi waıtta ele dawam etiwın bildiretuğın feyildiń házirgi máhál forması: *Olar óz azatlıǵı ushın gúresiwde*.

Dawamlı ótken máhál máhál – ótken waqıtta islenip atırğan, biraq tamamlanbağan hám ele dawam etetuğın háreketti bildiretuğın feyildiń ótken máhál forması: *úyretip atır edi*.

Dawıshlar – sóylew aǵzalarınıń biri-birine tiymey, ishtegi hawanıń erkin irkinishsiz shıǵıwınan jasalğan sesler. Házirgi qaraqalpaq tilinde 9 dawıshlı ses bar.

Dawıshlar singarmonizmi – eki yamasa onnan da kóp buwınlı sózlerde affikslerdegi dawıshlılardıń túbirdiń dawıshlı sesine ğárezli bolıp, soğan únles bolıp jalǵanıwı: *kóshe-ler-de-gi*.

Dawıssızlar – dawıssızlarǵa qarǵanda aytılwında hawa aǵımı kóp qarsılıqqa ushıraytuğın sesler.

Dawıssızlar singarmonizmi - hár bir buwınnıń qurılısındağı sesler ortasındağı jáne buwınlardıń shegarasındağı, túbir menen qosımtalardıń hám qosımta menen qosımtanıń shegarasındağı qońsılas sesler ortasındağı únleslik.

Dialekt – 1. Territoriallıq hám sociallıq tıǵız baylanıstıń nátiyjesinde qáliplesken, grammatikalıq qurılısında, sózlik quramında óz ózgesheliklerine ie bolǵan tildiń jergilikli variantı. 2. Óz ara jaqın bir neshe govorlardıń qosındısı.

Diktant – oqıwshılardıń jazıw sawatlılıǵın arttırıw, orfografiyalıq hám puntuaciyalıq qádelerdı ózlestiriwin tekseriw ushın júrgiziletuǵın jazba jumıstıń túri.

Eliziya – (latınsha elisio - túsip qalıw) degen máni bildiredi.

Epiteza – (grekshe epithesis - arttırıw, qosıp qoyıw) mánisin bildiredi.

Fonetika – (grek tilinen alınǵan. Fonetika-tildegi seslerdiń jasalıwın, esitiliwin, seslerdiń qurılısın, túrli seslik nızamlardı, buwın qurılısın, pát normasın, intonatsiyasın izertleydi.

Fonologiya – (grek she **phono** – ses, dawıs, **logos** - ilim degen sózlerden kelip shıqqan.) -

Frazeologiya – «qáliplesken sóz» logos «ilim degen sózlerden qáliplesken.

Gáp – grammatikalıq hám intonaciyalıq jaqtan belgili bir tildiń nızamları boyınsha qáliplesken haqıyqatlıq tuwralı sóylewshiniń pikirini bildiretuǵın bir tutas til birligi.

Gáp aǵzalari – belgili bir sintaksislik qatnaslardı bildirip, óz ara belgili bir sintaksislik baylanısta bolatuǵın mánili sózler.

Gáptiń ekinshi dárejeli aǵzalari – gáptiń bas aǵzalari menen baǵınıńqı baylanısta turıp, olardıń mánisin tolıqtırıw, anıqlaw, túsindiriw ushın xızmet etetuǵın gáp aǵzalari: anıqlawısh, tolıqlawısh, pısıqlawısh.

Oqıwshılardıǵa qaraqalpaq tili hám ádebiyatı sózlerin úyretiw metodikalıq jaqtan úlken áhmiyetke iye.

ÁDEBIYATLAR:

1. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида» Қонуни. –Тошкент, 2020 йил, 23-сентябрь, ЎРҚ-637. 25-б.
2. Юсупов К.А. Методика преподавания каракалпакской литературы. – Ташкент: Сано-стандарт, 2018. – Стр.336.
3. Юсупов К.А. Методика преподавания каракалпакской литературы в академических лицеях. (монография). Нукус: Каракалпакстан, 2019. Стр. 112
1. 4. Юсупов К.А. Халмурат Сапаров дөретиўшилиқ жолы. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 1996. 3-4-саны, 54-60.
2. Юсупов К.А. Бердақ шығармаларын үйрениў усыллары. «Қарақалпақстан муғаллими» журналы, Нөкис, 1996. 1-2-саны, 12-15.
3. Юсупов К.А. «Айдос бий» дәстаны хәм тарийх. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 2-саны, 94-96
4. Юсупов К.А. (авторлар менен бирге) Оқыўшыларымыз пикир айтады. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 3-саны.
5. Юсупов К.А. «Айдос бий» дәстаны хәм тарийх. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 6-саны, 112-115.

6. Юсупов К.А. Хәзирги дәүир хәм Бердақ шайыр мийрасына көз қарас. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2001. 2-саны, 126-128.
7. Юсупов К.А. Хәзирги дәүир қарақалпақ әдебиятында Айдос бий образы. ӨзРИАҚҚБ «Хабаршысы» журналы, Нөкис, 2001. 5-саны, 130-131.
8. Юсупов К.А. Хәзирги дәүир қарақалпақ әдебиятында Айдос бий образының өзгешеликleri. ӨзРИАҚҚБ «Хабаршысы» журналы, Нөкис, 2001. 6-саны, 138-139.
9. Юсупов К.А. «Шырашылар» романының көркем психологизми. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2006. 6-саны, 112-115.
10. Юсупов К.А. XX әсирдеги қарақалпақ прозасында көркем психологизм мәселелери. «Муғаллим хәм үзликсиз билимлендирийў» журналы, 2007, 4-саны, 11-15.
11. Юсупов К.А. Ишки монолог хәм шеберлик. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис 2008. 1-саны, 113-116.
12. Юсупов К.А. Лирикалық прозада көркем психологизм. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис 2008. 2-саны, 124-127.
13. Юсупов К.А. Жазыўшылардың дәретиўшилиқ шеберлигин үйрениў методикасы. ҚМУ хабаршысы, 2009, 3-4-санлар, 126-129.
14. Юсупов К.А. И.Юсуповтың «Ўатан топырағы» шығармасының мазмунын үйрениў. ҚМУ хабаршысы, 2009, 3-4-саны, 46-49.
15. Юсупов К.А. Қарақалпақ әдебиятын интерактив методлар менен оқытыў усыллары. ҚМУ хабаршысы, 2011, 1-2-саны, 58-60.
16. Юсупов К.А. Қарақалпақ лирикасын изертлеўши алымның дәретиўшилигин үйрениў. «Муғаллим хәм үзликсиз билимлендирийў» журналы, 2012, 1-саны, 3-8.
17. Юсупов К.А. «Академиялық лицейлерде И.Юсупов дәретиўшилигин лекция түрleri менен үйрениў усыллары». ҚМУ хабаршысы, 2012, 3-4-санлар, 30-32.
18. Юсупов К.А. Жазыўшылар дәретиўшилигин үйрениў усыллары. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис 2012. 4-саны, 115-118.
19. Юсупов К.А. Қонысбай Камалов-қарақалпақ прозасын изертлеўши алым. «Әмиўдәрья» журналы, 2014, 1-саны, 82-91.
20. Юсупов К.А. Әдилбай Қожықбаев-қарақалпақ әдебиятын изертлеўши. «Әмиўдәрья» журналы, 2014, 6-саны, 123-128.
21. Юсупов К.А. Әдебияттаныўда салмақлы орны бар алым. ҚМУ хабаршысы, №1, 2015, 132-136.
22. Юсупов К.А. Ш.Сейтов прозасында пейзаж хәм қахарман образын үйрениў мәселелери. ҚМУ хабаршысы, №2, 2015, 92-96.

23. Юсупов Қ. Оразбай Сәтбаев поэзиясының көркемлик өзгешеликleri. «Әмиўдәрья» журналы, №5, 2015, 77-87.
24. Konis A. Yusupov. Studying Forms of Teaching Karakalpak Poetry at Academic Lyceums. Eastern European Scientific Journal. Germany. Ausgabe, 3-2018. 72-75.
25. Юсупов К.А. Повышение интереса учащихся к литературе на основе анализа художественных произведений. «Наука и Общество» журнал, №2 2018, стр.32-34.
26. Юсупов К.А. Изучение внеаудиторных работ по каракалпакской литературе в академических лицеях «Наука и Общество» журнал, №3 2018, стр.36-38.
27. Юсупов К.А. Әбдимурат Атажановтың дәретиўшилиқ устаханасы. «Әмиўдәрья» журналы, №5, 2018, 68-75.
28. Konis A. Yusupov. Studying Karakalpak Poetry in Academic Lyceums by Various Methods in Class. Eastern European Scientific Journal. (ISSN 2199-7977). Germany. Ausgabe, 1-2019. 83-85.
29. Юсупов Қ. Толыбай Қабулов дәретиўшилигин үйрениў. «Әмиўдәрья» журналы, №3, 2019, 55-64.
30. Юсупов К.А. Қонысбай Камалов дәретиўшилигин үйрениўдиң гейпара мәселелери // Pim ha'm ja'miyet. Нукус давлат педагогика институти журналы. – Нукус, 2019. – №4. – Б. 94-98. (13.00.00. №3)
31. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде драмалық шығармаларды интерактив технологиялар менен оқытыў // Муғаллим хәм үзликсиз билимлендириў. – Нөкис, 2019. – №6/1. – Б. 4-8 (13.00.00. №20).
32. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде Т.Қабуловтың өмири хәм лирикасын үйрениў // Pim ha'm ja'miyet. Нукус давлат педагогика институти журналы. – Нукус, 2020. – №1. – Б. 106-110 (13.00.00. №3).
33. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде лирикалық шығармаларды таллаў // Қорақалпоқ давлат университети ахборотномаси. – Нукус, 2020. – №1. – Б. 181-184 (13.00.00. №13).
34. Yusupov K.A. Scientific and theoretical foundations of teaching Karakalpak literature at academic lyceums // Journal of Critical Reviews. (ISSN 2394-5125). – Vol 7, Issue 7, 2020. – №1. – P.P. 349-354 (<https://www.scopus.com/sourceid/21100920227>).
35. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде Т.Қайыпбергенов дәретиўшилигин оқытыў методикасы // Pim ha'm ja'miyet. Нукус давлат педагогика институти журналы. – Нукус, 2020. – №2. – Б. 100-103 (13.00.00. №3).
36. Yusupov K.A. Akademik litseylarda qoraqalpoq adabiyoti // Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2020. – №6. – Б. 40-41 (13.00.00. №8).
37. Yusupov K.A. Methods of teaching literary material at academic lyceums according to the program // Academicia. An International Multidisciplinary

- Research Journal (India). (ISSN: 2249-7137). – Vol. 10 Issue 5, 2020. – P.P. 1628-1634 (Impact Factor: SJIF 2020= 7,13).
38. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде Ө.Хожаниязов дөретиўшилигин үйрениў // *Ilm ha'm ja'miyet*. Нукус давлат педагогика институту журналы. – Нукус, 2020. – №1. – Б. 32-35. (13.00.00. №3)
39. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде прозалық шығармаларды таллаў // *Қорақалпоқ давлат университети ахборотномаси*. – Нукус, 2020. – №3. – Б. 304-308 (13.00.00. №13).
40. Юсупов К.А. Изучение художественных произведений в академических лицах // *Til va adabiyot ta'limi*. – Тошкент, 2021. – №3. – стр. 78-80 (13.00.00. №8).
41. Yusupov K.A. Curricula for teaching karakalpak literature. // *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal* <https://saarj.com>. Academicia ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 5, May 2021, Стр. 1069-1074. Impact Factor: SJIF 2021 = 7.492, 10.5958/2249-7137.2021.01525.1
42. Yusupov K.A. Scientific and methodological problems of studying karakalpak literature. // *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)* <https://www.tarj.in>. ISSN: 2278-4853 Vol 10, Issue 5, May, 2021. Стр. 585-590. Impact Factor: SJIF 2021 = 7.699. 10.5958/2278-4853.2021.00451.1
43. Юсупов К.А. Изучение творчества Чингиза Айтматова в академических лицах // *Til va adabiyot ta'limi*. – Тошкент, 2021. – №7. – стр. 52-53 (13.00.00. №8).
44. Yusupov K.A., Seytjanov J.E. Problems of artistic psychologism in Karakalpak prose. *Philosophical Readings XIII.4* (2021), pp.2054-2060.2054 10.5281/zenodo.5584439. Info@philosophicalreadings.org
45. Юсупов К.А. Научно-методических основы преподавания каракалпакской литературы. *International Scientific Journal Theoretical & Applied Science* p-ISSN: 2308-4944 (print) e- ISSN:2409-0085 (online) Year: 2021 Issue: 11. Pp. 362-371. <http://T.Science.org>.
46. Юсупов К.А. К.Алламбергенов. Педагог шайыр лирикасы ҳәм тәлим-тәрбия мәселелери // *Ilm ha'm ja'miyet*. Нукус давлат педагогика институту журналы. – Нукус, 2021. – №4. – Б. 100-102. (13.00.00. №3)
47. Юсупов К.А. Өсербай Әлеўовтың лирикасын үйрениў. «Әмиўдәрья» журналы, 2021, – №4, – Б. 63-68.
48. Юсупов К.А. Развитие устной культуры учащихся на уроках литературы // *Til va adabiyot ta'limi*. – Тошкент, 2022. – №1. – Б. 70-71 (13.00.00. №8).
49. Yusupov K.A. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida qoraqalpoq adabiyotini o'qitish masalalari// *Til va adabiyot ta'limi*. – Тошкент, 2022. – №2. – Б. 17-18 (13.00.00. №8).

50. Yusupov K.A. Teaching students the methods of artistic depiction in Karakalpak prose. // Journal of Hunan University (Natural Sciences). Vol. 49. No. 04. April 2022. Page - 590-603. <https://johuns.net/index.php/abstract/361.html>
51. Yusupov K.A. Methods of selection of Karakalpak Novels. // Journal of Positive School Psychology. (Scopus) Volume. 6, No. 4 (2022). Page - 26-30. ISSN: 7152-7159. <http://journalppw.com>.
<https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/468>
52. Yusupov K.A. Learning Discussing the Epic Novels. // Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. Volume 7 I March 2022. Page - 26-30. ISSN: 2795-739X. www.geniusjournals.org.
(<https://geniusjournals.org/index.php/ejlat/issue/view/74>)
53. Юсупов К.А. Обучение основам письменной речи учащихся. // «PEDAGOGS» international research journal. Volume-7, Issue-1, April-2022. – Стр. 176-181. www.pedagoglar.uz.
54. Yusupov K.A. Theoretical foundations of teaching Karakalpak literature. // GALAXY international interdisciplinary research journal (GIIRJ). ISSN (E): 2347-6915. Vol. 10, Issue 5. May, (2022). PP. – 210-216.
55. Yusupov K.A. Qoraqalpoq adabiyotini ўqitish masalalari // Journal of new century innovations. (WSRjournal.com), Volume - 5, Issue - 6. May, (2022). PP. – 113-122.
56. Юсупов К.А. Изучение произведений писателя на уроках литературы. // Международный научно-образовательный журнал «Образование и наука в XXI веке». Выпуск №26 (том 4), май, 2022. – Стр. 196-201.
57. Yusupov K.A. Methodology for analyzing lyrical works in literature lessons. // Miasto Przyszłości. (**Impact Factor: 9.2**). Vol. 26 (2022). Page - 200-208. ISSN: 2544-980X.
<https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/468>
58. Юсупов К.А. Изучение творчества С.Мажитова в школе. //V Международный журнал научных исследований «Научный импульс». Выпуск №1 (том 1), 30 август, 2022. – Стр. 44-50.
59. Yusupov K.A. Methods of Teaching the Works of O.Satbaev in Schools. // Journal of intellectual property and human rights. Vol. 01 Issue. September - 2022. Page – 44-53. ISSN: 2720-6882.
<https://juournals.academiczone.net/index.php/jiphr>
60. Yusupov K.A., Jiemuratova A.S. Development of Oral and Written Speech of Students in Schools. // Journal of intellectual property and human rights. Vol. 01 Issue. September - 2022. Page – 56-66. ISSN: 2720-6882.
<http://juournals.academiczone.net/index.php/jiphr>